

6. Розслідування торгівлі людьми : методичні рекомендації / д.ю.н., професор А. Ф. Волобуєв, к.ю.н. Т. А. Пазинич. Харків : ХНУВС, 2009. 50 с.

7. Пчеліна О. В. Механізм вчинення економічних злочинів. *Право і Безпека*. 2009. № 4 (31). С. 118-122.

Одержано 01.11.2018

УДК [343.575:004.77](477)

Анжела Михайлівна ТАРАН,

*слухач магістратури групи ФІ-102м факультету № 1 (слідства)
Харківського національного університету внутрішніх справ*

РОЗПОВСЮДЖЕННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН АБО ЇХ АНАЛОГІВ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ

Актуальність теми полягає насамперед у тому, що з проблемою незаконного обігу наркотичних засобів стикаються не тільки в Україні, а й в усьому світі. Світовий ринок заборонених наркотиків змінюється, це пов'язано з глобалізацією і розвитком технологій. Великий вплив на поширення наркотиків надає Інтернет, за його допомогою вони не тільки збуваються, але і організовуються їх поставки. У наркозлочинців з'являються нові «безконтактні» методи збуту. Ряди наркозлочинців, на жаль, активно поповнює молодь.

Саме молодь є основною аудиторією інтернет-користувачів, вони розуміються в технологіях і знають, як зберігати свою анонімність в кіберпросторі і т.д. Перед ними відкрилися широкі можливості, в тому числі пов'язані з незаконною діяльністю [1]. Раніше для того, щоб займатися на «серйозному» рівні наркобізнесом, необхідно було мати кримінальну біографію, якусь вагу в злочинному світі, зв'язки і так далі. А зараз люди без кримінального досвіду за допомогою Інтернету знаходять на спеціалізованих форумах собі спільників і організовують поставки наркотиків і збут. І все це здійснюється безконтактно, люди можуть працювати разом декілька років і жодного разу не зустрічатися, і навіть не знати реальних імен один одного.

У ході моніторингу Інтернет-простору департаментом кіберполіції України виявляється і присікається діяльність значної кількості інтернет-ресурсів, що пропагують вживання наркотиків і поширюють нарковмісні препарати. Інтернет-магазини проводять спеціальні маркетингові акції для залучення нових і утримання постійних клієнтів (безкоштовна доставка «пробників», знижки та ін.). Велика частина зазначених сайтів зареєстрована на зарубіжних доменах, що не дозволяє в повній мірі припиняти їх роботу і залучати до відповідальності організаторів наркобізнесу.

Серйозну небезпеку становлять спеціалізовані форуми в соціальних мережах, теми яких присвячені вживанню наркотиків. На них відбувається найбільш інтенсивний обмін досвідом серед наркозалежних осіб про способи виробництва, культивування, прийому

наркотичних засобів, місцях придбання, а також про правила поведінки в разі затримання співробітниками правоохоронних органів. На форумах широко обговорюються різні лікарські засоби, що володіють властивостями, схожими з наркотичними, особливо якщо вони є у вільному продажі. Найбільшим інтернет-форумом, на якому реєструються інтернет-магазини з продажу даного виду наркотиків є Legal.RC.

Інформація про вид, вагу, ціни пропонованого наркотику, а також засоби зв'язку та оплати розміщується на сайтах мережі Інтернет. Передача наркотиків здійснюється через системи схованок («закладок»), розрахунки за операцію за допомогою різних електронних платіжних систем («QIWI-банк», «WebMoney») з використанням віртуальних грошей. Особливістю таких мереж збуту наркотиків є система вербування і перевірки їх нових учасників, які зарекомендували себе на інтернет-форумах, а також незнання нижчими учасниками верхньої ланки. Це обумовлюється не тільки рекламою в мережі Інтернет, а й можливістю швидко і легко отримати великий дохід від участі в роботі за такою схемою. Особливо часто до цього прихильна молодь, що має глибокі знання в сфері електронно-обчислювальної техніки, але погано знає українське законодавство та вважає продаж таких речовин легальним. Крім того, участь молодих людей в подібному наркобізнесі пов'язано ще і з важким фінансовим становищем, відсутністю постійного заробітку, особливо у віддалених від центру країни регіонах. А для осіб, які мають постійну роботу, така діяльність також приваблива, так як не несе великого навантаження і не заважає основній роботі [2].

У даних системах простежується ступінчаста ієрархія, всі функції учасників злочинної діяльності чітко розподілені, дотримується жорстка дисципліна, продумана система безпеки, на яку в значній мірі витрачаються отримані від наркобізнесу доходи. До такої злочинної структури зазвичай входять «заставники» («дроп»), «вербувальники», «міні-комірники», «комірники», «кур'єри», «оператори» («дроповоди»), «куратори», «фінансовий директор», «хакер», «старший». Спілкування між собою здійснюється за допомогою різних інтернет-додатків («Ватсап», «Скайп», «Бросікс», «Телеграм» тощо). Співробітник, що добре зарекомендував і проявив себе в роботі, переводиться на вищі посади зі збільшенням заробітної плати. Відносно «персоналу», яке допустило порушення, застосовуються штрафні санкції. Кожен співробітник отримує розгорнуті інструкції, в яких докладно описано, як правильно фасувати, зберігати і перевозити наркотичні засоби, робити «закладки», спілкуватися зі споживачами наркотиків, як безпечно користуватися електронними рахунками і переводити кошти, як користуватися анонімними засобами передачі інформації через Інтернет і анонімними іноземними проксі-серверами при відвідуванні інтернет-сторінок і в спілкуванні між собою, як вести себе у разі затримання співробітниками правоохоронних органів тощо.

Ряди нижчестоящих ланок постійно поповнюються за допомогою ведення грамотної «вербувальної» роботи в Інтернеті, обіцянкою високого доходу при мінімальних тимчасових витратах. При цьому наркодилери витрачають великі кошти на придбання автомашин, засобів зв'язку, зброї, високопродуктивної комп'ютерної техніки, лабораторного хімічного обладнання, засобів упаковки, оренду приміщень, розробку програмного забезпечення, утримання фахівців-хіміків, мережевих «хакерів», водіїв-кур'єрів, охоронців [3].

Інтернет використовується наркодилерами також і для легалізації грошових коштів, отриманих злочинним шляхом. Пособництво в цьому мимоволі надають різні електронні платіжні системи і компанії. Їх використання, на думку наркозлочинців, є як безпечним способом отримання грошових коштів від реалізації наркотиків, так і способом їх відмивання шляхом багаторазового переказу з рахунка на рахунок або придбання і подальшої реалізації віртуальних грошей. Так, останнім часом простежується тенденція «відмивання» наркодоходів через компанії, що здійснюють фінансово-обмінні операції в мережі Інтернет з використанням крипто валюти «біткоїн».

В Україні найбільш поширений наркотик, як і у всій Європі, це канабіс. Аудиторія – молодь. Потім за популярністю йдуть опіати – опіум, макова солома, їх синтетичні аналоги – такі, як метадон. Потім йдуть стимулятори амфетамінового ряду – амфетамін, метамфетамін, МДМА (екстазі). І тільки потім – нові психоактивні речовини.

Ринок нових психоактивних речовин в Україні наразі займає вагомую частку, і продовжує розвиватися. Аналогічна ситуація і в країнах ЄС. Відмінність лише в тому, що європейці, маючи більші прибутки, якщо говорити про опіати, вважають за краще вживати героїн. В Україні героїн не так поширений, тому як є більш дешеві аналоги. Тому поставки героїну йдуть в основному транзитом до Європи. Якщо говорити про кокаїн – те ж саме. У більш розвинених країнах він доступніше і більш популярний. В нас же «публіка», яка займається його споживанням, це, як правило, певна верства фінансово забезпечених людей. Тому він і вважається так званим «елітним» наркотиком [4].

З метою протидії збуту наркотичних засобів за допомогою мережі Інтернет та мобільних додатків зв'язку необхідний комплекс заходів щодо оптимізації законодавства з урахуванням сучасних способів здійснення організованої злочинної діяльності у цій сфері. Необхідно вдосконалювати законодавство і посилювати контроль за його дотриманням в сфері телекомунікаційних мереж і мобільних додатків.

В першу чергу, в Україні необхідно змінити процедури зі створення інтернет-ресурсів, а саме виключити таку можливість без реєстрації достовірних персональних даних, що дозволило б правоохоронним органам ідентифікувати особи злочинців. В цілому, це дозволить виключити можливість створення анонімних сайтів, з'єднань, чатів і т.д., які можуть використовуватися з метою незаконного обігу наркотиків.

Крім цього, на міжнародному рівні необхідно спростити процедури міждержавного співробітництва правоохоронних органів, так як часто в злочинних цілях використовуються інтернет-ресурси, що знаходяться на території інших держав (США, країни Європи, Китай тощо). Великі злочинні організації з незаконного обігу наркотиків з використанням телекомунікаційних мереж, у своїй більшості носять транснаціональний характер, унаслідок цього виникають проблеми територіальної юрисдикції держав, в особі правоохоронних органів, по розслідуванню злочинів даної категорії. Доцільним є створення міждержавних комісій з обміну важливою інформацією і подальшого розслідування щодо кожної, знову виявленої злочинної організації, що здійснює незаконний обіг наркотиків, на території даних держав.

Доцільно розвивати підрозділи кіберполіції із залученням фахівців найвищого рівня, для виявлення та припинення діяльності з незаконного обігу наркотиків у мережі Інтернет, аналізу поточного стану нарко-кіберзлочинності, ідентифікації осіб, причетних до незаконного обігу наркотиків з використанням мережі Інтернет, шляхом відстеження підозрілих грошових потоків і криптовалют, а також поштових і електронних відправлень, виявлення міжнародного наркотрафіка. Крім цього, доречно імплементація міжнародного досвіду боротьби з підризу економічних основ наркозлочинності, а саме здійснення кібератак на інтернет-ресурси, які здійснюють незаконний обіг наркотиків, арешт електронних рахунків злочинців, блокування їх серверів тощо.

Таким чином, проблема незаконного збуту наркотичних засобів з використанням телекомунікаційних мереж і пристроїв, вимагає делікатного і оперативного вирішення на законодавчому рівні, розробки спеціальних методик виявлення злочинних організацій у даній сфері. При цьому, необхідно розвивати міжнародне співробітництво по боротьбі з транснаціональними нарко-організаціями.

Список бібліографічних посилань

1. Новопавловська С. Л. Використання мережі Інтернет для нелегального обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів // Кібер Ленинка. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-seti-internet-dlya-nelegalnogo-oborota-narkoticheskikh-sredstv-psihotropanyh-veschestv-i-ih-analogov> (дата звернення: 25.10.2018).

2. Дикарев В. Г., Олимпиев А. Ю. К вопросу о противодействии бесконтактному способу сбыта наркотиков через сеть Интернет // Кібер Ленинка. 2016. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/k-voprosu-o-protivodeystvii-beskontaktnomu-sposobu-sbyta-narkotikov-cherez-set-internet> (дата звернення: 25.10.2018).

3. Чистанов Т. О. Незаконный сбыт наркотических средств с использованием телекоммуникационных сетей и устройств. *Международный научно-исследовательский журнал*. 2016. Вып. № 11 (53). Часть 1. С. 86-88 URL: <https://research-journal.org/law/nezakonnyj-sbyt-narkoticheskix-sredstv-s>

ispolzovaniem-telekommunikacionnyx-setej-i-ustroystv/ (дата звернення: 25.10.2018).

4. Святенко Т. В Україні набирають популярності нові наркотики, які продають через Інтернет // 112.UA. 04.07.2018 15:08. URL: <https://112.ua/interview/v-ukraine-nabirayut-populyarnosti-novuye-narkotiki-kotorye-prodayut-cherez-internet-452279.html> (дата звернення: 25.10.2018).

Одержано 31.10.2018

УДК 343.431

Ірина Вікторівна ТАРАСОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри права

Київського кооперативного інституту бізнесу і права

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ

Протягом десяти років проблема протидії торгівлі людьми викликає підвищену увагу міжнародного співтовариства, та як визначає Міжнародна організація з міграції (далі – МОМ) «є яскравим прикладом транснаціональної організованої злочинності, що викликає неабияке занепокоєння міжнародної спільноти» [1, с. 8]. Хоча визнання угод, в яких об'єктом є людина злочинними відбулось відносно нещодавно, лише на початку ХХ століття та на сьогодні, всі країни намагаються протидіяти торгівлі людьми як на законодавчому рівні, так і на рівні міжнародного співробітництва між правоохоронними органами. Торгівля людьми признана міжнародною спільнотою формою сучасного рабства, що безумовно порушує загальні права людини. Жертвами даного злочину стають чоловіки, жінки та діти різного віку, в різних країнах, коли маніпулюючи їх бажаннями та намірами злочинці наживаються на них та/або експлуатують з метою наживи.

Покупці та продавці при торгівлі людьми не обов'язково мають бути представниками різних держав, або жертви не обов'язково переправляються для експлуатації до інших країн. Тому протидія торгівлі людьми не завжди вимагає залучення правової допомоги на рівні міжнародного співробітництва між правоохоронними органами. Однак складності у попередженні, розкритті та розслідуванні торгівлі людьми є більш важкими саме у випадках розслідування транснаціональної злочинності. Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності у п. 2 ст. 3, формулює фактичні (об'єктивні) ознаки, які визначають, коли злочин має транснаціональний характер [2].

Технічний прогрес у суспільстві та використання мережі Інтернет спрощує налагодження міжнародних зв'язків та можливість отримання міжнародної допомоги у розслідуванні злочинів та, нажаль, не лише в рамках співпраці правоохоронних органів. Крім того, як